

Pojem školní zralosti zahrnuje celou řadu vzájemně se ovlivňujících oblastí.

1. Fyzická zralost

Zde má vliv jednak celková tělesná vyspělost dítěte, jeho zdravotní stav. Vyspělost hrubé motoriky (dítě běhá, skáče, leze po žebříku, hází s míčem. Budují se základy některých sportovních činností (např. jízda na kole). Vyspělost jemné motoriky (stříhání, lepení, modelování). Vývoj jemné motoriky je patrný v kresbě. Postupně je dítě schopno napodobovat čáry (vertikální, horizontální), geometrické obrazce (kruh, kříž, čtverec, trojúhelník). Vývoj formálního zpracování kresby lidské postavy (od hlavonožce až ke správnému zobrazení lidské postavy) ukazuje na stále se zvyšující grafomotorické dovednosti. Úroveň jemné motoriky je zřejmá i v dovednostech sebeobsluhy - dítě se učí samo se oblékat, svlékat, obouvat si boty, vázat tkaničky. Stává se samostatným v jídlu, učí se používat příbor).

2. Psychická zralost

Tímto pojmem označujeme celou řadu aspektů. V první řadě je to dosažená úroveň v oblasti poznávacích procesů. Dochází k přechodu od názorného myšlení k myšlení logickému. Důležitá je i dosažená úroveň v rozvoji řeči (bohatá slovní zásoba, eliminace poruch výslovnosti, gramaticky správná řeč). Růstem aktivní slovní zásoby (ze cca. 1000 slov ve 3 letech až na 5000 slov v 6 letech). Nelze si nepovšimnout zájmu dítěte o řeč - rádo vypráví, zpívá, poslouchá pohádky, učí se říkankám. Řeč má kromě funkce poznávací a komunikační i funkci regulační. Usměrnování vlastního chování se děje nejprve ve formě hlasité řeči, až později dochází k rozvoji vnitřní řeči.

Podkladem pro rozvoj dovednosti psaní je vyspělá grafomotorika. Nezbytný je správný a fixovaný úchop tužky, kresba by měla být bohatá na detaily, propracovaná, vyspělá. Dítě by mělo být schopno napodobit geometrické tvary, správně zobrazovat figurální kresbu. Velmi důležitou otázkou je úroveň pracovní zralosti. Zájem o hru sice ještě přetrvává, ale současně by se mělo dítě zajímat o činnosti podobající se školním úkolům (např. úkoly v dětských časopisech). Mělo by umět záměrně se soustředit po určitou dobu, pracovat v řízené činnosti, mělo by být samostatné a aktivní.

3. Sociální a emocionální zralost

Dítě nastupující do školy by se mělo umět odloučit na určitou dobu od rodiny. Mělo by být připraveno vzít na sebe roli školáka, diferencovaně reagovat na učitele a spolužáky. Musí být schopno podřídit se frontální formě práce ve skupině, plnit požadavky skupiny a kooperovat ve skupině. Emočně by mělo být dítě stálejší než v předchozí době, kdy bylo charakteristické časté kolísání či střídání nálad, mělo by být schopno potlačit svou afektivitu. Mělo by umět regulovat svá přání, potřeby i chování.

Hlediska posuzování školní zralosti a připravenosti

Chronologický věk vstupu dítěte do školy: V České republice je vstup do školy v optimálních případech limitován dovršením 6-ti let k 31. srpnu.

Dříve tzv. Filipínská míra: Dítě bylo zralé, když si dosáhlo rukou přes hlavu na ucho na opačné straně. V současnosti se užívá jen občas. Končetiny rostou rychleji než obvod hlavy.

Kapalínův index - posouzení vztahu mezi: Růstovým věkem (poměr výšky a váhy) školní zralostí. Např. 120 cm / 20 kg = růstový věk 6 - čím vyšší, tím lze předpokládat vyšší školní zralost.

Hledisko kognitivní: Posuzuje psycholog, speciální pedagog - jedná se o vyšetření inteligence.

Vyhraněnost laterality, obecná informovanost dítěte, emoční hledisko, úroveň autoregulace citů a impulsů, regulace uspokojování svých potřeb, morální zralost - základy chápání norem a hodnot, podle kterých by mělo ovládat své chování, motivační hledisko - úkolová a volní zralost - zralost pro plnění úkolů – cílevědomost a vytrvalost.

Hledisko sociální: schopnost dítěte přijmout novou roli školáka, samostatnost, spolupráce, kooperace a podřízení se autoritě, apod.

Jiráskův test školní zralosti : Kresba lidské postavy, nápodoba psacího písma a obkreslení skupiny teček.

Reverzní test (Edfeldtův): úroveň zrakové diferenciacce, úroveň reverzních tendencí (zaměňování zrcadlových tvarů).

Když dojde ke zjištění, že dítě není zralé ani připravené pro zahájení školní docházky, navrhuje se: Odklad školní docházky Měla by být navržena i opatření, která zajistí stimulaci oblastí, ve kterých dítě nesplňuje požadavky pro vstup do školy.